

ارائه راه های عرفان عملی از زبان علامه طباطبائی(ره)

این رساله بدون تردید يك رساله نادر و به جا مانده از استاد علامه است که اگر تقرير آيةالله تهراني نبود، امروز علاقه‌مندان از مطالعه آن محروم بودند.

به گزارش خبرگزاری کتاب ایران(ایبنا)، رساله لب‌اللباب در واقع تقرير آيةالله تهراني از دروس علامه طباطبائي(ره) در زمینه عرفان است. این رساله بدون تردید يك رساله نادر و به جا مانده از استاد علامه است که اگر تقرير آيةالله تهراني نبود، امروز علاقه‌مندان از مطالعه آن محروم بودند.

چگونگی تقرير و تحرير این رساله در سال 1369 هجري قمری را خود مرحوم آيةالله تهراني در مقدمه و موخره رساله آورده‌اند و در این رابطه، علاقه‌مندان را با چگونگی خلق این اثر آشنا و به مطالعه مقدمه و موخره آن رساله دعوت می‌کنیم.

البته این رساله برای نخستین بار در کتاب اول یادنامه استاد شهید مرتضی مطهری و زیر نظر آقای دکتر عبدالکریم سروش در سال 1360 هجري شمسی از سوی «سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی» منتشر شده بود که در آن یادنامه، رساله معراج‌السالکین و صلوة‌العارفین امام خمینی(ره) و ترجمه رساله حیات پس از مرگ، اثر علامه طباطبائی(ره) و مقاله «وجود و ماهیت در فلسفه ابن‌سینا» از مرحوم آيةالله شیخ مهدی حائری یزدی و چند رساله فلسفی- علمی دیگر نیز درج و نقل شده است.

اشاره‌ای به تاریخ حیات و آثار مولف

سید محمدحسین حسینی تهرانی(ره)، در سال 1345 هجري قمری در خاندان علم و روحانیت در تهران به دنیا آمد. پدر ایشان آيةالله سید محمدصادق حسینی تهرانی از علمای معروف تهران و امام جماعت مسجد قائم لاله‌زار و صاحب کتاب تفسیرالقرآن بود.

آيةالله تهراني مقدمات علوم اسلامی را در نزد پدر و عموی خود آموخت و در سال 1364 هجري قمری مصادف با سال 1324 هجري شمسی، به قم هجرت و به ادامه تحصیل پرداخت و از محضر اساتید بزرگ حوزه، در علوم: فقه، اصول، تفسیر، فلسفه بهره‌مند شد... و آن‌گاه در سال 1370 هجري قمری به نجف اشرف هجرت کرد و در دروس علما و مراجع وقت برای تکمیل تحصیلات، شرکت کرد. ایشان هفت سال بعد و پس از طی مراحل علمی متعدد، به ایران بازگشت و در تهران و سپس مشهد به نشر معارف اسلامی و تبلیغ و اقامه نماز و تالیف و نشر کتاب پرداخت.

مجموعه آثار آيةالله تهراني، بالغ بر 70 جلد می‌باشد که خوشبختانه حدود 50 جلد از آنها تاکنون بارها چاپ شده‌اند و بقیه هم ان‌شاءالله در نوبت چاپ قرار دارند.

آيةالله تهراني در اوج شکوفایی علمی - تربیتی - عرفانی و اخلاقی، در تیرماه 1374 شمسی در مشهد مقدس درگذشت و پس از تشییع شایسته و پرشکوه و اقامه نماز به وسیله مرحوم آيةالله العظمی محمدتقی بهجت فومنی، در صحن عتیق و در جوار حرم امام رضا(ع) آرامید.

طرح سلوك‌الي‌الله

بشر مادی در بیدای ظلمت مادیت زندگی می‌کند و در دریای بی‌کران شهوات و کثرات غوطه می‌زند. هرآن، موجی از علایق و وابستگی‌های مادی او را به طرفی پرتاب می‌کند. هنوز از لطمات و صدمات آن موج به حال نیامده، موجی سهمگین‌تر و دهشت‌انگیزتر که از علاقه به مال و ثروت و زن و فرزند سرچشمه می‌گیرد، سیلی‌های متوالی به صورت او نواخته و او را در قعر امواج خروشان این بحر ژرف و دریای هولناک فرو می‌برد؛ به طوری که ناله و فریادش در میان نهیب امواج ناپدید می‌شود. به هرجانب که می‌نگرد، می‌بیند که حرمان و حسرت که از آثار و لوازم لاینفک ماده فسادپذیر است، او را تهدید و ترعیب می‌کند.

در این میان، فقط گاه‌گاهی يك نسیم جان‌بخش و روح‌افزایی به نام «جذبه» او را نوازش می‌دهد و چنین می‌یابد که این نسیم مهرانگیز، او را به جانبی می‌کشد و به مقصدي سوق می‌دهد؛ این نسیم، متمادي نبوده و گاه و بی‌گاه می‌وزد: «و ان لربکم فی ایام دهرکم نفاتح الا فتعرضوا لها و لا تعرضوا عنها؛ بدانید و آگاه باشید که پروردگارتان را در ایام روزگار شما، نسیم‌هایی است. هان بکوشید که خود را در معرض آنها قرار دهید و از آنها روی نگردانید.»

در این موقع سالک به سوي خدا، جاني گرفته و از تاثیر همان جذبه الهيّه تصميم می‌گیرد که از عالم کثرت عبور کند و به هر ترتیب که میسر است بار سفر ببندد و از این غوغاي پردغده و مولم خود را خلاص کند. این سفر را در عرف و اصطلاح عرفا «سیر و سلوک» نامند.

سلوک يعني پیمودن راه و سیر، يعني تماشاي آثار و خصوصیات منازل و مراحل بین راه. زاد و توشه این سفر روحاني، مجاهده و ریاضت نفساني است، زیرا قطع علایق ماده بسیار صعب و دشوار است. بنابراین، اندك اندك رشته‌هاي علقه عالم کثرت را پاره کرده و از عالم طبع سفر می‌کند. و هنوز از خستگی راه نیا سوده، وارد عالم برزخ که کثرت انفسیه است، می‌شود. در این جا به خوبی مشاهده می‌کند که ماده و کثرات خارجیه در درون خانه طبع او چه ذخیري به ودیعت نهاده بودند. این‌ها همان موجودات خیالیه نفسانیّه هستند که از برخورد و علاقه به کثرات خارجیه به وجود آمده و جزء آثار و ثمرات و موالید آن به حساب می‌آیند.

این خیالات مانع از سفر او می‌شوند و آرامش او را می‌گیرند و چون سالک، ساعتی بخواهد در ذکر خدا بیارمد ناگهان چون سیل بر او هجوم آورده و قصد هلاک او را می‌کنند.

جان همه روز از لگدکوب خیال

وز زیان و سود و از بیم زوال

نی صفا می‌ماندش نی لطف و فر

نی به سوي آسمان راه سفر

بدیهی است که صدمه و آزار کثرات انفسیه، قوی‌تر و نیرومندتر از کثرات خارجیه می‌باشد، چه انسان می‌تواند با اختیار خود با عزلت و انزوا از مزاحمت و تصادم با کثرات خارجیه دوری جوید، ولی البته نتواند بدین وسیله از صدمه و آزار و خیالات نفسانیّه رهایی یابد، چه این‌ها با او قرین و هم‌جوارند.

مسافر راه خدا و طریق خلوص و عبودیت حق، از این دشمنان نمی‌هراسد؛ دامن همت بر میان می‌بندد و به یاری آن نغمه قدسیه راه مقصد را در پیش می‌گیرد و از عالم خیالات که او را «برزخ» نامند خارج می‌شود. ولی سالک باید بسیار بیدار و هشیار باشد که در زوایای خانه دل، چیزی از این خیالات به جاي نمانده باشد، زیرا داب این موجودات خیالیه، این است که در موقع بیرون کردن آنها، خود را در گوشه و زوایای مخفیّه دل پنهان می‌کند، به طوری که سالک فریب خورده گمان می‌کند از شر آنها خلاص شده و از بقایای عالم برزخ چیزی با خود همراه ندارد؛ ولی آن هنگام که مسافر به چشمه حیات راه یافته و می‌خواهد از عیون حکمت سیراب شود ناگهان بر او تاخته و با تیغ قهر و جفا، کارش را می‌سازند.

در این رساله پس از مقدماتی در زمینه عرفان و طرح کلی سلوک الی‌الله به شرح تفصیلی طریق و کیفیت سلوک الی‌الله پرداخته می‌شود. علامه در شرح تفصیلی مراحل سیر و سلوک به توضیح و تبیین 25 مرحله از جمله: مراقبه، محاسبه، مواخذه، نیت، صمت، شیخ و استاد و... می‌پردازد. همچنین در بخش سیر و سلوک (دستورالعمل برای خودسازی) کتاب حاضر، چند نامه با پاسخ علامه درج شده است که افراد مختلف به علامه نوشته‌اند و از ایشان درخواست ارائه طریق در عرفان عملی کرده‌اند.

بخش دوم کتاب شامل رساله مصاحبات است که دربرگیرنده پرسش‌های آیة‌الله تهرانی و پاسخ‌های علامه طباطبائی است. این سوالات در زمینه‌های مختلف قرآنی، فلسفی، عرفانی، عملی و تاریخی طرح شده‌اند.

در انتهای این اثر، نمایه‌ای از آیات، روایات، اعلام، کتاب‌ها، مکان‌ها، اصطلاحات و موضوعات و اشعار نیز درج شده است.